



EDUCATIONE

**Müzedede Yaratıcı Drama Uygulamalarının Kültürel Mirasa Duyarlılık Üzerine Etkisi:
Antalya Arkeoloji Müzesi Örneği**
**The Effect of Creative Drama Practices in Museum on Sensitivity to Cultural Heritage:
The Example of Antalya Archaeological Museum**



Yazar Bilgisi/ Author Information

Melis AKMAN

Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya/Türkiye, melisa-AKMAN@hotmail.com

Ayhan AKIŞ

Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya/Türkiye, akis@akdeniz.edu.tr

Makale Bilgisi/ Article Info

Makale Türü/ Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi/ Received : 11.09.2024
Kabul Tarihi /Accepted : 23.12.2024
Yayın Tarihi/Published : 23.12.2024

Atıf / Cite

Akman, M. ve Akış, A. (2024). Müzedede yaratıcı drama uygulamalarının kültürel mirasa duyarlılık üzerine etkisi: Antalya arkeoloji müzesi örneği. *EDUCATIONE*, 3(2), 134-164.

Özet

Günümüzde eğitim öğretimin okulun yanı sıra okul dışında da gerçekleştirilmesi konusunda öğretmenler ve çalışmalar desteklenmektedir. Okul dışı öğrenme öğrenciler açısından hem derse karşı hem de okula karşı tutumları açısından oldukça önemlidir. Araştırmanın amacı 5. sınıf “Kültür ve Miras” öğrenme alanı, “Güzel Ülkem” konusu kapsamında yer alan “Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır” kazanımı çerçevesinde sosyal bilgiler dersinin yaratıcı drama yöntemi kullanılarak müzede uygulanmasının öğrencilerin “Kültürel Mirasa Duyarlılık” değeri üzerine tutumlarını ve görüşlerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Antalya ilindeki bir devlet okulunda öğrenim görmekte olan 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Karma yöntemlerden yakınsayan paralel desene göre tasarlanan araştırmada veri toplama aracı olarak Başcı Namlı ve arkadaşları (2022) tarafından hazırlanan “Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği” ve öğrencilerin hazırlamış oldukları resim, afiş, slogan ve kompozisyon örnekleri ve uygulama esnasındaki araştırmacı gözlem verileri oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel verilerinde normallik sağlanmadığı için analizlerde parametrik olmayan yöntemlerden Mann-Whitney U Testi tercih edilmiştir. Araştırma analizlerinden deney ve kontrol grubu öğrencilerinin kültürel mirasa duyarlılık ölçeği son test puanları arasında deney grubu lehinde ($U=210,5000$, $.045<.05$) düzeyinde bir anlamlılık bulunmuştur. Araştırmanın nitel verilerinde öğrencilerin uygulamayı “Güzel vakit geçirme”, “Eğlenceli bulma”, “Mutluluk duyma”, “Tiyatro yapma”, “Sosyalleşme”, “İlgi çekici bulma”, “Yeni bilgiler öğrenme” ifadeleri ile tanımladıkları belirlenmiştir. Son olarak araştırmada ileride bu alanda yapılacak çalışmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Okul Dışı Öğrenme, Müze Eğitimi, Yaratıcı Drama, Kültürel Miras

Abstract

Nowadays, teachers and studies are supported to realise education and training outside the school as well as in the school. Out-of-school learning is very important for students in terms of their attitudes towards both the course and the school. The aim of the research is to examine the attitudes and opinions of the students on the value of ‘Sensitivity to Cultural Heritage’ by using the creative drama method of the social studies course in the museum within the framework of the 5th grade ‘Culture and Heritage’ learning area ‘Introduces natural assets and historical places, objects and artefacts in the environment’. The study group of the research consists of 5th grade students studying in a public school in Antalya Province. In the study, which was designed according to the convergent parallel design from mixed methods, the ‘Cultural Heritage Sensitivity Scale’ prepared by Başcı Namlı et al. (2022) and the samples of paintings, posters, slogans and compositions prepared by the students and the researcher observation data during the application constitute the data collection tool. Since normality was not ensured in the quantitative data of the study, Mann-Whitney U Test, one of the nonparametric methods, was preferred in the analyses. From the research analyses, a significance was found at the level of ($U=210,5000$, $.045<.05$) in favour of the experimental group between the post-test scores of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control group students. In the qualitative data of the study, it was determined that the students defined the application with the expressions ‘Having a good time’, ‘Finding it fun’, ‘Feeling happiness’, ‘Making theatre’, ‘Socialising’, ‘Finding it interesting’, ‘Learning new information’. Finally, suggestions for future studies in this field were presented in the study.

Keywords: Social Studies Education, Out-Of-School Learning, Museum Education, Creative Drama, Cultural Heritage

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The learning environment is one of the important elements where learning experiences take place to reach the objectives and achievements in the curricula and to increase the quality of education and training. When it comes to the learning environment, schools and classrooms come to mind first (Başbuğ & Adıgüzel, 2019). However, museums, which are defined as classrooms without walls, are interactive educational environments that offer students a direct and serious learning potential, and education in museums makes a significant contribution to both cognitive and affective areas (Hooper-Greenhill, 1999, p.17; Lord, 2007). In the same way, museum education serves the goals of students to understand themselves and other people, to perpetuate cultural heritage, to relate the past, present, and future, and to make sense of cultural assets and artifacts (Çakır İlhan, 2012). Raising public awareness about the protection of cultural heritage and its transfer to future generations (Dönmez & Yeşilbursa, 2014) and making society aware of cultural heritage can only be possible through sustainable education (Curtis & Seymour, 2004). It is also very important for people to develop an understanding of their own culture from an early age and to plant the seeds of intercultural understanding (Önder, 2015). One of the courses that will best transfer education on cultural heritage in primary education and raise awareness of students on this issue is the social studies course (Çulha Özbaş, 2009). Because there is a close relationship between the social studies course and culture (Deveci, 2009) and thanks to the social studies course, cultural heritage and values are transferred from generation to generation, and sustainability is ensured (Sever, 2015). Within the scope of the Social Studies course, 'Culture and Heritage' and other appropriate subjects and acquisitions can be realised in a permanent and fun way with museum visits (Kartal & Seyihoğlu, 2020). The selection of methods or techniques is also very important in terms of establishing a connection between the museum space, the objects in the museum and the determined subjects (Akyol & Köksal Akyol, 2005). Thanks to the use of the creative drama method used in the research in the museum environment, students learn the objects they see in the textbooks in an interactive way by seeing, hearing, touching, playing games, animating, and sometimes acting in real life (Karaosmanoğlu, 2017). When the use of museums in education is evaluated in terms of the social studies curriculum, many of the objectives stated in the program allow students to develop different aspects such as observation skills and creative perspective, development of aesthetic understanding, and use of imagination (Dinç, 2017). Based on these statements, the aim of the research is to analyze the effect of teaching the outcome of 'Introduces the natural assets and historical places, objects and works in its environment' within the scope of the 'My Beautiful Country' subject of the 'Culture and Heritage' learning area of the social studies course through creative drama method in the museum on the students' sensitivity to cultural heritage and their opinions about the course.

Method

In this study, which measures the perception and attitudes of students towards cultural heritage sensitivity by using the creative drama method in the museum about the outcome of 'Introduces natural assets and historical places, objects and works in the surrounding area' within the scope of the subject of 'My Beautiful Country' in the 'Culture and Heritage' learning area in the social studies course, a pre-test-post-test control group quasi-experimental design was preferred.

The research was conducted with a total of 50 fifth-grade students, 25 experimental and 25 control, in a secondary school in Muratpaşa District of Antalya Province in the 2023-2024 academic year. In the quantitative dimension of the research, the 'cultural heritage sensitivity scale' prepared by Başcı Namlı et al. (2022) was used, and in the qualitative dimension, data were collected with posters, poems, pictures, slogans and composition samples. The SPSS package programme was used to analyse the quantitative data and content analysis was used to analyse the qualitative data.

The scale was applied to the experimental group and the control group, which was given lessons according to the curriculum, before and after the research. At the end of this, necessary analyses were made within the framework of the research problem.

Findings

Three sub-problems were formed within the framework of the research problem. In the analysis of the findings of the first sub-problem, the question of whether there is a significant difference between the pre-test scores of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups was answered and no significant difference ($U=224,500$, $p>.05$) was found between the pre-test scores of the experimental and control groups. Similarly, in the analysis of the findings of the first sub-problem, an answer was sought to the question of whether there was a significant difference between the post-test scores of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups, and significant difference ($U=210.5000$, $p<.05$) was found between the post-test scores of the experimental and control groups.

In the analyses for the second sub-problem, analyses were made for the sub-dimensions of the scale. Among these; no significant difference ($U=287,000$, $p>.05$) was found between the post-test scores of the post-test of the sub-dimension of the recognition and understanding sub-dimension of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups. A significant difference ($U=176,000$, $p<.05$) was found between the post-test scores of the experimental and control groups regarding the post-test comparison of the valuing sub-dimension. Regarding the post-test comparison of the protection (feeling of responsibility) sub-dimension, no significant difference ($U=243.500$, $p>.05$) was found between the post-test scores of the protection (feeling of responsibility) sub-dimension of the experimental and control groups.

In the analyses related to the third sub-problem, it was determined from the video, observation data, and the data obtained from the analysis of the compositions and pictures prepared by the students that the students defined the lesson hours and the activities with the expressions 'Having a good time', 'Finding it fun,' 'Feeling happiness,' 'Enjoyable,' 'Socialising,' 'Playing games,' 'Making theatre' and described them by giving examples of the activities applied.

Results and Discussion

The "Scale of Sensitivity to Cultural Heritage" was applied to the experimental and control group students. Then, the outcome of 'Introduces the natural assets and historical places, objects and works in the environment' was explained to the experimental group with the creative drama method for 2 hours in the museum, and the scale was applied to the experimental and control group students again.

Mann-Whitney U Test was conducted to find the difference between the pre-test scores of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups. As a result of the analysis, no

significant difference ($U=224,500$, $p=0,087>0,05$) was found between the experimental and control group pre-test scores. The scale scores of both groups were close to each other before the application. Mann-Whitney U Test was conducted to find the difference between the post-test scores of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups. As a result of the analysis, a significant difference ($U=210,5000$, $p=0,045<0,05$) was found between the experimental and control group post-test scores. After the application, a significant difference was found in favour of the experimental group students. Sevigen (2021) stated in a similar study that students' attitudes toward tangible cultural heritage were positively affected in the social studies course where museum activities were applied. In a similar study, Utku (2023) found that there was a significant increase in tangible and intangible cultural heritage attitudes in favor of the experimental group students. He stated that this may be due to the fact that lessons are taught in out-of-school learning environments such as museums and historical places.

When the analyses for the second sub-problem were examined, Mann-Whitney U Test was conducted to find the difference between the post-test scores of the recognition and understanding sub-dimension of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups. As a result of the analysis, no significant difference ($U=287.000$, $p=0.609>0.05$) was found between the post-test scores of the experimental and control groups in the recognition and understanding sub-dimension. Mann-Whitney U Test was conducted to find the difference between the post-test scores of the valuing sub-dimension of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups. As a result of the analysis, a significant difference ($U=176.000$, $p=0.007<.05$) was found between the post-test scores of the experimental and control groups in the valuation sub-dimension. After the application, it was determined that there was a significant difference in favour of the experimental group students in the sub-dimension of valuing. The Mann-Whitney U Test was conducted to find the difference between the post-test scores of the protection (feeling responsible) sub-dimension of the cultural heritage sensitivity scale of the experimental and control groups. As a result of the analysis, no significant difference ($U=243.500$, $p=0.235>0.05$) was found between the post-test scores of the protection (feeling responsible) sub-dimension of the experimental and control groups.

When the data related to the third sub-problem were examined; the drawings and writings prepared by the students were subjected to content analysis by the researcher and it was determined that the students were mostly happy to be in the museum, enjoyed creative drama activities and reflected these in their drawings. It was observed that the students who were observed during the creative drama process in the museum had high participation in the lesson and their awareness of museum education issues was raised. In a similar study, Çerkez (2011) concluded that the social studies course in the museum resulted in a significant increase in students' attitudes towards the course. Kartal and Şeyihoğlu (2020) stated in their study that students experienced feelings of excitement and happiness during the museum visit. Again, in a similar study, Utku (2023) stated that students have a positive view of out-of-school learning. In a similar study, Ayyıldız (2023) concluded that out-of-school learning environments contributed to students' liking of the course and permanent learning by doing and experiencing.

GİRİŞ

Öğrenme ortamı; öğretim programlarında yer alan hedef ve kazanımlara ulaşmak, eğitim ve öğretimin niteliğini artırmak için öğrenme yaşantılarının gerçekleştiği önemli öğelerden biridir. Öğrenme ortamı denilince de akıllara ilk olarak okullar ve sınıflar gelmektedir (Başbuğ & Adıgüzel, 2019). Oysaki kütüphaneler, müzeler, doğal ve beşerî çevre, tarihi mekânlar da öğrenme ortamları içerisinde yer almaktadır.

Bu öğrenme ortamlarından biri olan müzeler sadece “koleksiyon gezme” den ziyade hem içinde hem dışında düzenlenecek eğitim etkinliklerinin öğrencilerin gelişimlerine birçok açıdan katkı sağlayabileceği önemle belirtilmektedir (Hassan, 2017). Eğitim açısından müzelere okula alternatif ya da sınıftaki öğrenmeyi destekleyecek düzeyde bir öğrenme ortamı oluşturması açısından temel işlevlerinin dışında farklı görevler yüklenmektedir. Bu durum müze ziyaretçilerini pedagojik yararlanabilme gibi bir beklentiye yöneltmiş ve dolayısıyla müzenin geniş kitlelere açılmasında da etkili olmuştur (Adıgüzel, 2019).

Gösterme ve sergileme yerleri olan müzeler zengin ve şaşırtıcı içeriği ile okullardaki öğrenme ile bağlamsal açıdan farklıdır (Onur, 2012). Duvarsız sınıf olarak tanımlanan müzeler, öğrencilere doğrudan ve ciddi bir öğrenme potansiyeli yaratan etkileşimli eğitim ortamlarıdır ve müzede eğitim hem bilişsel hem de duyuşsal alana yönelik önemli katkı sağlar. Bir eseri görmek bile bireyde güzel, estetik veya mükemmellik duygularını uyandırmak için yeterli olabilmektedir. (Hooper-Greenhill, 1999:17; Lord, 2007). Müze yaşantıları öğrencilerin pek çok becerilerini geliştirmeyi destekler. Öğrenciler müzede eserleri gözlemleyerek etkileşimde bulunurlar, okuyarak ve yorumlayarak eserlerin bugünle ilişkisini kurarlar, grup çalışması yaparlar (Paykoç, 2008).

Ayrıca müzeler kültürel mirasın korunduğu ve gelecek kuşaklara aktarıldığı, sergilendiği, ziyaretçilere eğitim ve eğlence imkânlarının sunulduğu alanlardır (Mercin, 2003). Aynı şekilde müze eğitimi, öğrencilerin kendilerini ve diğer insanları anlama, kültürel mirası devam ettirme, geçmişi, bugünü ve geleceği ilişkilendirme, kültürel varlıkları ve eski eserleri anlamlandırma gibi hedeflere hizmet etmektedir (Çakır İlhan, 2012).

Kültürel miras bir toplumun geçmişten günümüze sahip olduğu her türlü somut ve somut olmayan varlıklarının bütünü ve bunların gelecek nesillere aktarılmasını ifade eder. Bu tanımdan hareketle toplumların ilk olarak ele alması gereken konuların başında kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması gelmektedir (Bozok, 2018).

Kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda toplumu bilinçlendirme (Dönmez & Yeşilbursa, 2014) ve topluma kültürel miras duyarlılığın kazandırılması ancak sürdürülebilir bir eğitimle mümkün olabilir (Curtis & Seymour, 2004). Kültürel miras eğitimiyle amaçlanan temel ve önemli özellik, yaşanan doğal ve beşerî çevrenin tarihine, değerine yönelik öğrencilerin bilgisinin ve kavrayışının artırılmasıdır (Nostra, 2004). Ayrıca kültürel miras eğitimi öğrencilerin sadece tarihi nesnelere ve yerler hakkındaki bilgilerini artırmakla kalmaz, onlar üzerinde bir sahiplenme duygusu oluşturarak öğrencileri bu mirasın korunmasında aktif olarak rol oynamalarını sağlar (Barghi vd., 2017).

Küçük yaşlardan itibaren insanların kendi kültürüne yönelik bir anlayış geliştirmesi ve kültürlerarası anlayışın tohumlarının ekilmesi konusu da oldukça önemlidir (Önder, 2015). Kültürel farkındalığın oluşturulmasında ve kültürel mirasa yönelik eğitimin verilmesinde ilköğretim önemli bir basamaktır (Çengelci, 2012). İlköğretimde kültürel mirasa yönelik eğitimi en iyi aktaracak ve öğrencileri bu konuda bilinçlendirecek derslerden biri, sosyal bilgiler dersi (Çulha Özbaş, 2009). Sosyal bilgiler dersi kapsamında kültürel miras kavramı yenilenen 2024 öğretim programı ile birlikte “Ortak Mirasımız” olarak yenilenmiş ve öğrencilere değişim ve sürekliliği algılama, kültür okur yazarlığı, sanat okur yazarlığı, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati becerileri olmak üzere çeşitli beceriler ve vatanseverlik, saygı, sevgi değerleri kazandırılması amaçlanmıştır (MEB, 2024).

Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin kültürel mirasın aktarılmasında müze başta olmak üzere tarihi kalıntıları, yerleri, buldukları çevrenin doğal ve beşerî unsurlarını derslerinde aktif olarak kullanmaları öğrencilere kültürel miras öğelerinin aktarılmasında önemli katkıları olacağı bir gerçektir. Çünkü sosyal bilgiler dersi ile kültür arasında yakın bir ilişki mevcuttur (Deveci, 2009) ve sosyal bilgiler dersi sayesinde kültürel mirasın ve değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılıp sürdürülebilirliği sağlanır (Sever, 2015). Bu yüzden de “sosyal bilgiler programları kültür ve kültürel çeşitlilik öğrenimine imkân sunan deneyimler içermelidir” (National Council for the Social Studies [NCSS], 2010) ifadesi yer almaktadır. Başta müzeler olmak üzere çeşitli imkân ve olanaklar çerçevesinde kültürel miras öğeleri öğrencilere aktarılabilir. Sosyal Bilgiler dersi kapsamında ‘Ortak Mirasımız’ öğrenme alanı olmak üzere ‘Evimiz Dünya’, ‘Yaşayan Demokrasimiz’ öğrenme alanları ve bu öğrenme alanlarına ait konular çerçevesinde müze, doğal çevre, tarihi ve öğren yerleri gezileri ile kalıcı ve eğlenceli bir şekilde gerçekleştirilebilir (Kartal & Seyihoğlu, 2020).

Diğer taraftan müzelerin eğitim öğretimde kullanılmasına bakılacak olursa; sosyal bilgiler eğitim programı açısından değerlendirildiğinde, programda belirtilen birçok amacın; başta gözlem becerisi ve yaratıcı bakış açısı olmak üzere, estetik anlayışın gelişimi, hayal gücünü kullanma gibi öğrencilerin farklı yönlerini geliştirmelerine imkân tanımaktadır (Dinç, 2017). Aynı şekilde sosyal bilgiler dersi öğretim programında kültürel mirasa duyarlılık değeri "*duyarlılık*" değerinin üç alt boyutundan (tarihsel mirasa, doğal çevreye ve kültürel mirasa karşı duyarlılık) biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Keskin & Öğretici, 2013) ve sosyal bilgiler dersinde "*Kültür ve Miras*" öğrenme alanı kapsamında yer almaktadır (Çulha Özbaş, 2009) ve "*Ortak Mirasımız*" olarak değişikliğe uğramıştır.

Müze mekânı ve müzedeki nesnelere belirlenen konular arasındaki bağın kurulması açısından yöntem ya da tekniklerin seçimi de oldukça önemlidir (Akyol & Köksal Akyol, 2005). Araştırma da seçilen yöntem de olan yaratıcı drama yöntemi sahip olduğu teknikler ve oyunlu süreçler sebebiyle müze ve seçilen konu ile etkin ortamı sağlayarak öğrenmenin nitelikli, kalıcı ve etkileşimli bir biçimde gerçekleşmesine imkân sağlar (Başbuğ & Aykaç, 2012). Müze ortamında ve yaratıcı drama teknikleri sayesinde öğrenciler ders kitaplarında gördükleri nesnelere gerçek yaşamda görerek, duyarak, dokunarak, oyunlar oynayarak, canlandırmalar yaparak ve bazen de role girerek etkileşimli bir biçimde öğrenirler (Karaosmanoğlu, 2017). Müzede drama ile öğrenciler geçmişteki yaşantıları rol oynama, doğaçlama gibi yaratıcı drama teknikleriyle deneyimleyerek geçmiş ve bugün arasında bir köprü kurarlar (Karaosmanoğlu, 2017) ve bu şekilde öğrencilerin tarihsel ve kültürel kavramları anlamasına, hatırlamasına ve bunları kalıcı hale getirmesine de yardımcı olunur (Turner, 2004).

İlgili alan yazın incelendiğinde sosyal bilgiler dersi kapsamında müze eğitimi, kültürel miras öğrenme alanı ve yaratıcı drama yöntemi kavramlarını araştıran çalışmaların var olduğu belirlenmiş olup bu araştırmalar; sosyal bilgiler ve okul dışı öğrenme ortamı alanında (Utku, 2023; Ayyıldız, 2023); sosyal bilgiler dersi ve müze eğitimi alanında (Çerkez, 2011; Ekşi, 2022); sosyal bilgiler ve sanal müze eğitimi alanında (Çetin, 2023; Buldu, 2023); sosyal bilgiler ve kültürel miras eğitimi alanında (Çengelci, 2012; Dönmez & Yeşilbursa, 2014; Sağ & Ünal, 2019; Güvenç, 2022); sosyal bilgiler dersi, müze eğitimi ve kültürel miras alanında (Sevigen, 2021); sosyal bilgiler, yaratıcı drama ve müze eğitimi alanında (Karaosmanoğlu, 2017; Adıgüzel, 2019; Başbuğ & Adıgüzel, 2019); müze eğitimi ve kültürel miras oluşturma alanında (Çavdırılı & Gök, 2020; Perçin vd., 2023); kültürel miras alanında (Külcü, 2015; Bayır & Köse, 2019; Tuncel & Altuntaş, 2020; Kocakaya & Dönmez, 2022) şeklinde sıralanabilir. Görüldüğü

üzere sosyal bilgiler dersi, kültürel miras öğrenme alanı, müze eğitimi ve yaratıcı drama yöntemini aynı anda bir araya getirip ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak bu araştırmada bu unsurlar bir bütün olarak ele alınıp incelenmiştir. Sosyal bilgiler dersi '*Kültür ve Miras*' öğrenme alanı '*Güzel Ülkem*' konusu kapsamında yer alan '*Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır*' kazanımının öğrencilerin okul dışı bir ortama gezerek görerek doğal çevresinin farkında olacak olması, çevresindeki tarihi mekanları fark ederek bu farkındalık ile yaşadıkları yeri farklı bir açıdan görececek olmaları ve müzedeki tarihi nesne ve eserlerin kazanım için uygun olması sebebiyle bu kazanım seçilmiştir. Bu ifadelerden hareketle araştırmanın amacı; müzedeki yaratıcı drama yöntemi ile sosyal bilgiler dersinin işlenmesinin öğrencilerin kültürel mirasa duyarlılıkları üzerine etkisini ve derse yönelik görüşlerini analiz etmektir.

Araştırmanın Amacı

Müzedeki yaratıcı drama uygulamaları kullanılarak işlenen 5. sınıf sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin kültürel mirasa duyarlılık değerine etkisi ne düzeydedir?

Alt amaçlar

1. Deney grubu ve kontrol grubu arasında kültürel mirasa duyarlılık ölçeği öntest-sontest puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
2. Deney grubu ve kontrol grubu arasında kültürel mirasa duyarlılık ölçeği alt boyutları öntest-sontest puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık var mıdır?
3. Sosyal bilgiler dersinin müzedeki yaratıcı drama yöntemi ile işlenmesinin deney grubu öğrencilerinin görüşleri nedir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma karma yöntemli desenlerden yakınsayan paralel karma desene göre tasarlanmıştır. Yakınsayan paralel karma desen; araştırma problemi çerçevesinde kapsamlı bir zemin oluşturulması ve araştırmacının nicel ve nitel veriyi kaynaştırdığı veya birleştirdiği bir karma yöntemler deseni şeklindedir. Bu desende genellikle her iki veri türü yaklaşık aynı zaman diliminde toplanır ve elde edilen bilgiler genel sonuçları yorumlarken bütünleştirilir (Bütün, 2014). Araştırmada paralel karma desene uygun bir şekilde öğrencilerden nicel ve nitel veriler araştırmanın uygulama sürecinde aynı zaman diliminde elde edilmiştir. Nicel ve nitel veriler araştırmada birbirini tamamlar şekilde açıklanmıştır.

Araştırma Evreni

Araştırma evrenini Antalya İli Muratpaşa İlçesinde 2023-2024 eğitim öğretim yılı içerisinde eğitim gören 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırma Örneklemi

Araştırma örneklemini Antalya İli Muratpaşa İlçesinde bulunan bir ortaokulda eğitim öğretim yılı içerisinde eğitim gören 5. sınıf öğrencilerinden rastgele seçilen öğrenci grubu oluşturmaktadır. Okul ve müze yakınlığı sebebiyle örneklemin seçiminde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Denkleştirilmemiş kontrol gruplu ön test son test yarı deneysel desene göre rasgele atama yapılmaksızın deney ve kontrol grupları oluşturulmuş ve deney grubu 25 ve kontrol grubu 25 olmak üzere toplam 50 öğrenci ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1

Deney Tasarımı

Gruplar	Sayı	Ön Test	Uygulama	Son Test
Deney Grubu	25	Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği	Müzedeki Yaratıcı Drama Uygulaması	Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği
Kontrol Grubu	25	Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği	Müfredat Uygulaması	Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel boyutunda Başcı Namlı ve arkadaşları (2022), tarafından hazırlanmış olan “Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği” kullanılmış, nitel boyutunda ise afiş, şiir, resim, slogan ve kompozisyon örnekleri, araştırmacı gözlemi ile veriler toplanmıştır.

Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği

Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği (KMDÖ) “tanıma ve anlamaya çalışma”, “değer verme” ve “koruma (sorumluluk duyma)” alt boyutlarından oluşmaktadır. Toplam 5 maddeden oluşan tanıma ve anlama alt boyutu ve maddelerin faktör yükleri .49 ile .73 arasında değişmektedir. 6 maddeden oluşmakta olan değer verme alt boyutu ve maddelerin faktör yükleri .45 ile .67 arasında değişmektedir. Son olarak 5 maddeden oluşmakta olan koruma (sorumluluk duyma) alt boyutunun maddelerin faktör yükleri .49 ile .73 arasında değişmektedir. Sonuç olarak, KMDÖ için toplam varyansın %51,42’sini açıklayan üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. KMDÖ’nün yapı geçerliliğini tespit etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA’da, elde edilen modelin uyum indeksleri incelenmiş, χ^2 değerinin ($\chi^2= 167.895$, $n=228$, $p=.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise, $\chi^2 /sd = 1.622$, TLI= .93, GFI= .91, IFI= .94, AGFI= .89, PNFI= .73, PGFI= .68, CFI= .95, SRMR= .047, RMSEA= .054 olarak bulunmuştur. Faktör yükleri tanıma ve anlama alt boyutu için .50 ile .74 arasında, değer verme alt boyutu için ise .43 ile .70 arasında ve koruma alt boyutu için .59 ile .70 arasında değişmektedir. KMDÖ’nün iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, TA alt boyutu için .75, DV alt boyutu için .75 ve KO alt boyutu için .77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geneline ilişkin güvenilirlik katsayısı .88 olarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda, KMDÖ için iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde SPSS 23 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel anlamda normallik tespiti için verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış ve +- 1,00 arası (Büyüköztürk, Çokluk, & Köklü, 2011) kriterine göre analiz tercihi yapılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise dersin kayıt altına alınmasından elde edilen video analizleri, öğrencilerden elde edilen yazı ve resimler araştırmacılar tarafından içerik analizi yapılmıştır.

Nitel analiz yapılırken öğrencilerin görüşlerini kompozisyon ile ifade edenler dikkate alınarak ifade ettikleri Ö1...Ö2...Ö3... şeklinde kodlanarak doğrudan alıntılara yer

verilmiştir ayrıca öğrenci resim ve çizim örneklerinden görsellere de yer verilerek nitel kısmın geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmacılar arası kodlama tutarlılığı ve modellerin içerik kontrolünü yapılmış ve iki araştırmacı arası görüşleri arasında %80 tutarlılık saptanmıştır.

Uygulama Süreci

Araştırmacı tarafından hazırlanan ders planına göre uygulama gerçekleştirilmiştir.

Ders Planı

Ders : Sosyal Bilgiler

Sınıf : 5

Süre : 2 ders saati (80 dk)

Teknik : Canlandırma, Öykü Oluşturma, Rol Kartı, Doğaçlama, Rol oynama, Düşünce Koridoru

Araç - Gereç: Yazılı metinler

Kazanım : Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır

Süreç : Öğrencilere ilk önce okulda ölçeğin ön test uygulaması yapılır. Daha sonra öğrenciler süreç hakkında bilgilendirilir. Okul ile müze arası mesafe 10 dakikalık yürüme mesafesi olduğundan öğrenciler ile müzeye doğru yola çıkılır. Uygulama sonrasında okulda ölçeğin son test uygulaması yapılır ve öğrenci görüşleri alınır.

Hazırlık - Isınma Aşaması

Müze öğrenciler ile beraber gezilip, öğrencilerden gördükleri nesnelere, eşyalar, heykeller hakkında ne düşündükleri, neler hissettikleri sorulur. Duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri istenir. Öğrenciler ile müze içerisinde resmi canlandırma oyunundan hareket ile çocuk odasındaki minyatür ve heykelleri canlandırmaları, bir öykü oluşturmaları istenir. Müze içerisindeki minyatür ve heykelleri onlarmış gibi canlandırıp konuşturmaları istenir.

Buradaki amaç öğrencilerin müzedeki eserleri tanımasını, bilmeleri ve o eserler ile bağlantı kurmalarını, geçmişte yaşamış insanlar ve tarihi kalıntılar hakkında bilgi sahibi olup günümüz ile bütünleştirmelerini sağlamaktır. Kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin tanıma anlamlandırma alt boyutu ile uygulamanın bu aşaması paralel özellik göstermektedir.

Canlandırma Aşaması

Müzenin bahçe kısmına öğrenciler çıkartılıp buradaki tarihi eserler incelenir ve öğrencilerden bir arkeoloji ekibi gibi araştırma yapmaları ve tarihi eserleri gün yüzüne çıkartmaları bu durumu kurgulayıp canlandırmaları istenir.

Daha sonra bir arkadaş grubu olarak tesadüfen bir tarihi eser bulduklarını farz edip bu eseri ne yapacakları konusunda aralarında bir konuşma geçtiğini kurgulayıp canlandırmaları istenir.

Buradaki amaç tarihi eserlerin değeri konusunda öğrencilerin bilinçlenmesini sağlamaktır. Kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin değer verme alt boyutu ile uygulamanın bu aşaması paralel özellik göstermektedir.

Değerlendirme- Tartışma Aşaması

Bütün öğrencilerden bir koridor oluşturulur ve bir öğrenci tek tek aralarından geçer diğer öğrencilerde bir önceki çalışmadaki grubun ne yapması gerektiği yani buldukları tarihi eseri devlete mi vermeleri yoksa satıp kar etmeleri mi gerektiği konusunda arda geçen öğrenciye öneride bulunur ve en son öğrenci herkesi dinleyerek bir kararda bulunulur. Buradaki amaç tarihi eserlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda öğrencilerin bilinçlenmesini sağlamaktır. Kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin koruma (sorumluluk duyma) alt boyutu ile uygulamanın bu aşaması paralel özellik göstermektedir.

Daha sonra öğrenciler ile okula dönülür ve gezi ve yapılan etkinlikler üzerine sözlü görüşleri alınır ve öğrencilerden duygu ve düşüncelerini afiş, slogan, kompozisyon, resim olarak da ifade etmeleri istenir.

Araştırma Etiği

T.C. Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 06.09.2023 tarih ve 726543 sayılı yazı gereğince etik açısından uygun bulunmuştur. Uygulama öncesi her bir öğrencinin velisinden veli onam formları alınmıştır.

BULGULAR

Bu araştırmada müzede yaratıcı drama ile sosyal bilgiler dersi öğretimının öğrencilerin kültürel mirasa duyarlılık değeri üzerine algılarını incelemek ve derse dair görüşlerini almak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği Ön Test Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-2,253	6,137
Kontrol	-1,444	1,980

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test toplam puanlarının normalliği için her iki grubun ön test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun ön test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 3

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği Ön Test Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	29,02	725,50	224,500	,087
Kontrol	25	21,98	549,50		

Tablo 3'te yer alan veriler incelendiğinde, deney ve kontrol grubu ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=224,500$, $p>.05$) bulunamamıştır. Uygulama öncesi her iki grubun kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinden elde ettikleri puanlar birbirine yakın düzeydedir.

Tablo 4*Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği Son Test Normallik Testi Sonuçları*

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-1,900	4,681
Kontrol	-1,698	2,582

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test toplam puanlarının normalliği için her iki grubun son test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun son test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 5*Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği Son Test Mann-Whitney U Testi Sonuçları*

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	29,60	740,00	210,000	,045
Kontrol	25	21,40	535,00		

Tablo 5 verileri incelendiğinde, deney ve kontrol grubu son test puanları arasında ($U=210,5000$, $.045<.05$) düzeyinde bir anlamlılık bulunmuştur. Uygulama sonrası deney grubu öğrencileri lehinde anlamlı düzeyde bir farklılık tespit edilmiştir.

2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 6*Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği Tanıma ve Anlamaya Çalışma Alt Boyutunun Ön Test Normallik Testi Sonuçları*

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-2,131	6,344
Kontrol	-1,303	1,537

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutu ön test toplam puanlarının normallığı için her iki grubun ön test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutu ön test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 7

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Tanıma ve Anlamaya Çalışma Alt Boyutunun Ön Test Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	28,18	704,50	245,500	,189
Kontrol	25	22,82	570,50		

Tablo 7 verileri incelendiğinde, deney ve kontrol grubu tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=245,500$, $p>.05$) bulunamamıştır. Uygulama öncesi her iki grubun tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun puanları birbirine yakındır.

Tablo 8

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği Tanıma ve Anlamaya Çalışma Alt Boyutunun Son Test Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-2,231	6,452
Kontrol	-1,184	2,982

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutu son test toplam puanlarının normallığı için her iki grubun son test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutu son test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 9

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Tanıma ve Anlamaya Çalışma Alt Boyutunun Son Test Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	26,52	663,00	287,000	,609
Kontrol	25	24,48	612,00		

Tablo 9 verileri incelendiğinde, deney ve kontrol grubu tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=287,000$, $p>.05$) bulunamamıştır.

Tablo 10

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Değer Verme Alt Boyutunun Ön Test Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-2,048	5,330
Kontrol	-1,752	3,041

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin değer verme alt boyutu ön test toplam puanlarının normalliği için her iki grubun ön test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun değer verme alt boyutu ön test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 11

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Değer Verme Alt Boyutunun Ön Test Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	29,22	730,50	219,500	,070
Kontrol	25	21,78	544,50		

Tablo 11 verileri incelendiğinde, deney ve kontrol grubu değer verme alt boyutunun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=219,500$, $p>.05$) bulunamamıştır. Uygulama öncesi her iki grubun değer verme alt boyutunun puanları birbirine yakındır.

Tablo 12

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Değer Verme Alt Boyutunun Son Test Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-2,517	7,553
Kontrol	-1,332	1,588

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin değer verme alt boyutu son test toplam puanlarının normalliği için her iki grubun son test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun değer verme alt boyutu son test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 13

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Değer Verme Alt Boyutunun Son Test Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	30,96	774,00	176,000	,007
Kontrol	25	20,04	501,00		

Tablo 13 verileri incelendiğinde, deney ve kontrol grubu değer verme alt boyutunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=176,000$, $p<.05$) bulunmuştur. Uygulama sonrası değer verme alt boyutunda deney grubu öğrencileri lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Koruma (Sorumluluk Duyma) Alt Boyutunun Ön Test Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-1,820	2,660
Kontrol	-,961	,366

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin koruma (sorumluluk duyma) alt boyutu ön test toplam puanlarının normalliği için her iki grubun ön test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun koruma (sorumluluk duyma) alt boyutu ön test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 15

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Koruma (Sorumluluk Duyma) Alt Boyutunun Ön Test Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	27,52	688,00	262,000	,324
Kontrol	25	23,48	587,00		

Tablo 15 verileri incelendiğinde, deney ve kontrol grubu koruma (sorumluluk duyma) alt boyutunun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=262,000$, $p>.05$) bulunamamıştır. Uygulama öncesi her iki grubun koruma (sorumluluk duyma) alt boyutunun puanları birbirine yakındır.

Tablo 16

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Koruma (Sorumluluk Duyma) Alt Boyutunun Son Test Normallik Testi Sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-1,160	-,232
Kontrol	-1,828	4,278

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin koruma (sorumluluk duyma) alt boyutu son test toplam puanlarının normalliği için her iki grubun son test toplam puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubunun koruma (sorumluluk duyma) alt boyutu son test puanları arasındaki farklılık tespiti için parametrik olmayan yöntem tercih edilmiştir.

Tablo 17

Deney ve Kontrol Grubu Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeğinin Koruma (Sorumluluk Duyma) Alt Boyutunun Son Test Karşılaştırılmasına İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Deney	25	27,26	681,50	243,500	,235
Kontrol	25	22,65	543,50		

Tablo 17 verileri incelendiğinde, deney ve kontrol grubu koruma (sorumluluk duyma) alt boyutunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=243,500$, $p>.05$) bulunamamıştır.

3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Uygulama sonrasında öğrencilerin duygu ve düşüncelerini aktardıkları kompozisyon örneklerinin analizlerinden elde edilen verilerde öğrencilerin geçirmiş oldukları ders saati ve uygulanan etkinlikleri “Güzel vakit geçirme (Ö1, Ö3, Ö5, Ö7, Ö14, Ö22)”, “Eğlenceli bulma (Ö2, Ö4, Ö18, Ö25)”, “Mutluluk duyma (Ö12, Ö15, Ö22)”, “Tiyatro yapma (Ö3, Ö15, Ö17, Ö18, Ö22)”, “Sosyalleşme (Ö15)”, “İlgi çekici bulma (Ö8)”, “Yeni bilgiler öğrenme (Ö25)” ifadeleri ile tanımladıkları belirlenmiştir.

Bu kodlar uygulamanın yarattığı hisler ve uygulamanın kazandırdıkları temaları altında toplanmıştır.

Uygulamanın yarattığı hisler teması altında

Müzedede yaratıcı drama uygulamaları ile ders işlenmesini “güzel vakit geçirme” ile bağdaştırırlar.

Ö.1: “Müzedede kuru kafa vazolar, dişler, bıçaklar, hayvan türleri ve taştan şekiller vardı. Çok güzeldi. Bahçede etkinlik yaptık, hikayeler oluşturduk. Çok güzeldi.”

Ö.5: “Müzeeye girince çok heyecanlandım. İçeriye yürümeye başladık, çocuk bölümünde gezmeye başladık, çocuk bölümünde bazı küçük yapılar vardı. Çocuk bölümünden çıkınca vazolar vardı. O bölüm bitti heykellere geçtik ve aralarında Zeus vardı. Mezarlara geçtik oralarda çok güzel mezarlar vardı. Dışarıya doğru yürüdük ve etkinlikler başladı.”

Ö.7: “Öğretmen bizi müzeeye götürdü ve orda çok güzel tarihi eserler vardı, heykeller vardı orası çok güzeldi. Öğretmen bize dış bahçeyi gösterdi ve orda dış bahçede etkinlik yaptık bende çok beğendim. Günümüz çok güzel geçti.”

Ö.14: “Tarih kalıntıları, eski mezarları, tarihi heykelleri görmek keyif vericiydi. Kalıntı, heykel ve eserlerin yanındaki bilgi kartlarını inceledim. Kısaca güzeldi.”

Müzedede yaratıcı drama uygulamaları ile ders işlenmesini “eğlenceli bulma” ile bağdaştırırlar.

Ö.2: “Müzeeye gittiğimde çok eğlendim. Benim için bir anı oldu. Tarihi eserlerde bize bilgi kazandırdı. Oyunlar oynadık, aktivite yaptık.”

Ö.4: “Gezi ile ilgili düşündüklerim öncelikle çok eğlendim ve birçok heykel gördüm, heykelleri görmek çok hoş.”

Müzedede yaratıcı drama uygulamaları ile ders işlenmesini “mutluluk duyma” ile bağdaştırırlar.

Ö.12: “Müzeeye gittiğim için mutluyum bir daha gitmeyi çok isterim.”

Ö.22: “Müzeeye giderken çok heyecanlıydım. Orda tiyatro yaptık. Müzedede eski eşyaları gördüm, müze çok güzeldi ve müzeden çıkınca mutlu çıktım.”

Uygulamanın kazandırdıkları teması altında

Müzedede yaratıcı drama uygulamaları ile ders işlenmesini “tiyatro yapma” ile bağdaştırırlar.

Ö.3: *“Müze çok güzeldi, Zeus ve heykeller gördük. Sümerler çivi yazısı, vazolar ve hatta ölü kişilerin kafalarını (iskelet olarak) kemikler eskiden nasıl olduğumuzu gördük. Tiyatro gibi bir video çektik mesela bir tarihi eser bulup sıra ile devlete verelim, satalım, eve koyalım, müzeye verelim dedik ve öyle.”*

Ö.17: *“Orda tiyatro yaptık ve tiyatro güzeldi.”*

Ö.18: *“Burası çocuk salonuydu burası eğlenceliydi fotoğraf çekip bir buğday döven, saz çalan, oturan şeyleri tiyatro gibi canlandırdık.”*

Müzedede yaratıcı drama uygulamaları ile ders işlenmesini “sosyalleşme” ile bağdaştırırlar.

Ö.15: *“Ben müzeye gitmekten çok mutlu oldum yani herkes bence müzeye gitmeli. Ve biz orda tiyatro yaptığımız için zaten sosyalleştik.”*

Müzedede yaratıcı drama uygulamaları ile ders işlenmesini “ilgi çekici bulma” ile bağdaştırırlar.

Ö.8: *“Oradaki heykeller ilgimi çok çekti işte bu heykeller, mezarlar hepsi tarihi anlatıyor, oradaki her şey ilgimi çok çekti.”*

Müzedede yaratıcı drama uygulamaları ile ders işlenmesini “yeni bilgiler öğrenme” ile bağdaştırırlar.

Ö.25: *“Çok eğlendim eski heykelleri gördük. Etkinlikleri çok sevdim. Sosyal bilgiler dersinden yeni bilgiler öğrendim. Eski mezarlıkları gördüm. Tarihi nesnelere gördük.”*

Araştırmacı Gözlemleri:

Müzenin gezilmesi ve öğrencilere bilgi verilmesi sırasında, müze içerisinde gerçekleştirilen etkinlikler sırasında, müze bahçesinde öğrencilerin bilgilendirilmesi ve müze bahçesinde gerçekleştirilen etkinlikler sırasında öğrencilerin gözlemlenmesi, bu esnada daha sonra analiz edilmek üzere video kaydı ve fotoğraf çekilmesi ve sonrasında öğrencilerin yazmış oldukları kompozisyon, resim, slogan, afiş örneklerinin toplanması ve analiz edilmesi ile araştırmacı gözlem sonuçları oluşturulmuş ve öğrenci fotoğraf ve çizim örnekleri ile desteklenerek sunulmuştur.

Araştırmacı gözlem analiz sonuçlarından ilk olarak öğrencilerin müzenin gezilmesi ve kazanım çerçevesinde tarihi eser, nesne arasındaki farkı anlama konusunda ilgili ve eserlerin nasıl çıkartılıp korunduğu konusunda meraklı oldukları, bir önceki kazanım olan “Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık

tarihine önemli katkılarını fark eder” kazanımı ile müzede ilgili uygarlıklara ait kalıntıları somut olarak görüp konu ile bağdaştırdıkları ve merak ettikleri konuları sorup öğrenmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bu durum müze gezisinin öğrencilerde kazanım çerçevesinde bilgi almada bizzat konular ile alakalı nesnelere görmenin konuları somutlaştırma açısından yararlı olduğu ve uygulanan etkinliklerde ise istekli oldukları uygulama boyunca keyifle vakit geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.



Görsel 1. Müze içi öğrenci bilgilendirilmesi



Görsel 2. Uygulama esnası öğrenci katılımı

Öğrencilerin hazırlamış oldukları resimlerin analizlerinden hareketle öğrencilerin uygulama esnasındaki etkinliklerden yola çıkarak fikir yürüttükleri belirlenmiştir ve bu durumun öğrencilerin etkinlikleri dikkatle izledikleri ve etkinliklerin kalıcılık yarattığı sonucunu ortaya çıkartılmıştır.



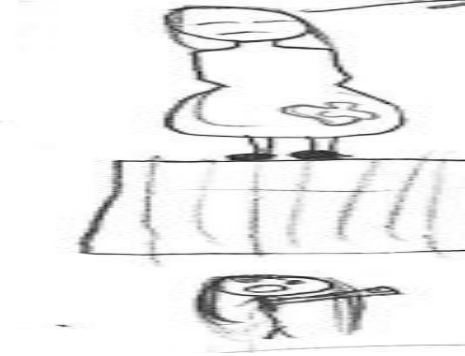
Görsel 3. Isınma Aşaması



Görsel 4. Isınma Aşaması Öğrenci Çizimi



Görsel 5. Isınma Aşaması ikinci kısım



Görsel 6. Isınma Aşaması Öğrenci Çizimi İkincisi



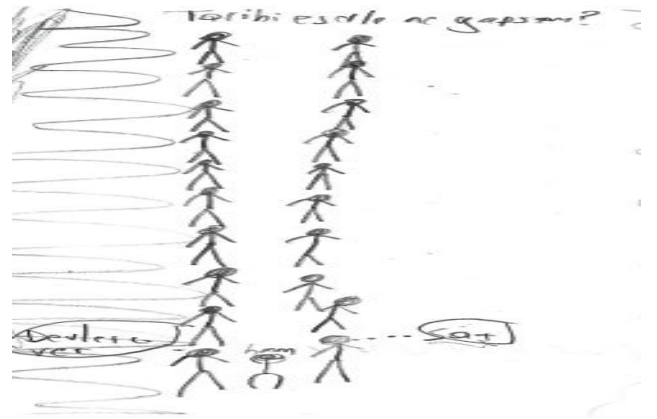
Görsel 7. Canlandırma Aşaması



Görsel 8. Canlandırma Aşaması Öğrenci Çizimi



Görsel 7. Değerlendirme Aşaması



Görsel 8. Değerlendirme Aşaması Öğrenci Çizimi

SONUÇ, TARTIŞMA

Sosyal bilgiler dersinde ‘Kültür ve Miras’ öğrenme alanı ‘Güzel Ülkem’ konusu kapsamında ‘Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır’ kazanımına yönelik müzede yaratıcı drama yöntemi kullanılarak sosyal bilgiler dersinin işlenmesinin 5. sınıf öğrencilerinin kültürel mirasa duyarlılıklarına yönelik algı ve tutumlarını ölçen bu çalışmada karma yöntemli desenlerden yakınsayan paralel karma desen tercih edilmiştir.

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerine “Kültürel Mirasa Duyarlılık Ölçeği” uygulanmış daha sonra deney grubu ile müzede 2 saat yaratıcı drama yöntemi ile ‘Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır’ kazanımı işlenmiş ve ölçek deney ve kontrol grubu öğrencilerine tekrar uygulanmıştır.

Deney ve kontrol grubu kültürel mirasa duyarlılık ölçeği ön test puanlarını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=224,500$, $p=0,087>0,05$) bulunamamıştır. Bu durum uygulama öncesi her iki grubun ölçek puanları birbirine yakın olduğunu yani öğrencilerin uygulama öncesinde kültürel mirasa duyarlılık üzerine benzer tutumlara sahip olduklarını göstermektedir. Deney ve kontrol grubu kültürel mirasa duyarlılık ölçeği son test puanları arasındaki farkı bulmak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=210,5000$, $p=0,045<0,05$) bulunmuştur. Öğrencilerin aritmetik ortalamalarından hareketle uygulamanın öğrencilerin kültürel mirasa duyarlılık tutumlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında deney grubu ön test son test puanlarında bir artış kontrol grubunun ön test son test puanlarında ise bir düşüş vardır ve deney grubu lehinde $p=0,045$ düzeyinde bir anlamlılık tespit edilmiştir. Sevigen (2021) benzer araştırmasında müze etkinlikleri uygulanan sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Benzer bir çalışma olan Utku (2023) araştırmasında deney grubu öğrencileri lehinde somut ve somut olmayan kültürel miras tutumlarının anlamlı bir artış olduğunu bulmuştur. Bu durumu okul dışı öğrenme ortamlarından müze, tarihi mekânlar gibi yerlerde ders işlenmesinden kaynaklı olabileceğini ifade etmiştir.

İkinci alt probleme yönelik analizler incelendiğinde; deney ve kontrol grubu kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun ön test puanları arasındaki farkı bulmak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun ön test

puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=245,500$, $p= 0,189>0,05$) bulunamamıştır. Uygulama öncesi her iki grubun tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun puanları birbirine yakındır. Deney ve kontrol grubu kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun son test puanları arasındaki farkı bulmak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=287,000$, $p= 0,609>0,05$) bulunamamıştır. Perçin vd. (2023) çalışmalarında öğrencilerin kültürel miras kavramını anlamlandırma temasında yerel ve duygusal bir bakış açısıyla tanımladıklarını ifade etmişlerdir. Bayır ve Köse (2019) kültürel miras kavramı ve korunmasına ilişkin öğrenci görüşlerini aldıkları çalışmalarında kültürel mirasın tanımı konusunda öğrencilerin bilgi sahibi oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Sağ ve Kaymakçı (2024) kültürel miras okur yazarlığına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapmış oldukları çalışmalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin somut ve somut olmayan kültürel miras kavramlarını tanımlamada her ikisinin de geçmişten günümüze kalan öğeler olarak tanımladıklarını ve kavram yanlışlarının bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Deney ve kontrol grubu kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin değer verme alt boyutunun ön test puanları arasındaki farkı bulmak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu değer verme alt boyutunun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=219,500$, $p= 0,070>0,05$) bulunamamıştır. Uygulama öncesi her iki grubun değer verme alt boyutunun puanları birbirine yakındır. Deney ve kontrol grubu kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin değer verme alt boyutunun son test puanları arasındaki farkı bulmak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu değer verme alt boyutunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=176,000$, $p= 0,007<.05$) bulunmuştur. Uygulama sonrası değer verme alt boyutunda deney grubu öğrencileri lehine anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Müzede yaratıcı drama uygulamasının öğrencileri kültürel miras öğelerine değer verme konusunda olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Perçin vd. (2023) çalışmalarında kültürel mirasın değer ölçüsünün zaman kavramı üzerinden tanımlanabileceğini ifade etmişlerdir.

Deney ve kontrol grubu kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin koruma (sorumluluk duyma) alt boyutunun ön test puanları arasındaki farkı bulmak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu koruma (sorumluluk duyma)alt boyutunun ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=262,000$, $p=0,324>0,05$) bulunamamıştır. Uygulama öncesi her iki grubun tanıma ve anlamaya çalışma alt boyutunun puanları birbirine yakındır. Deney ve kontrol grubu

kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin koruma (sorumluluk duyma) alt boyutunun son test puanları arasındaki farkı bulmak amacıyla Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Analiz sonucunda deney ve kontrol grubu koruma (sorumluluk duyma) alt boyutunun son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ($U=243,500$, $p=0,235>0,05$) bulunamamıştır. Uçar (2014) çalışmasında kültürel varlıkları korumanın önemi hakkında öğrencilerin bilgi ve farkındalık sahibi olmaları için öğretmenlerin konu ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Külcü (2015) çalışmasında kültürel mirası koruma bilincinin genç yaşlardan itibaren geliştirilmesinin önemine dikkat çekmiştir. Bayır ve Köse (2019) çalışmalarında öğrencilerin kültürel mirasın korunması bilincinden söz ettiklerine ve kültürel mirasın korunmasını ekonomik değerinin önemi ile bağdaştırdıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Üçüncü alt probleme yönelik veriler incelendiğinde; öğrencilerin hazırlamış oldukları çizim ve yazılar araştırmacı tarafından içerik analizine tabi tutulmuş ayrıca uygulama esnasındaki gözlemlerden elde edilen araştırmacı notları ve video incelemeleri sonucunda elde edilen bulgular aktarılmıştır. Bunun sonucunda öğrencilerin en çok müzede olmaktan mutluluk duydukları, yaratıcı drama etkinliklerinden keyif aldıkları ve bunları çizimlerine yansıttıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin müze gezisi esnasında yapılan bilgilendirmeleri dikkatle dinledikleri ve gördükleri nesnelere ve kalıntılara ile ilgili soru sormaları müze gezisinin öğrencilerin merak duygularını harekete geçirdiği sonucunu ortaya çıkartmıştır. Müzede yapılan yaratıcı drama sürecinde gözlemlenen öğrencilerin derse katılımlarının yüksek olduğu, dersi daha eğlenceli buldukları ve müze eğitimi konularında farkındalıklarının olduğu gözlemlenmiştir. Çerkez (2011) benzer çalışmasında müzede sosyal bilgiler dersinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarında anlamlı bir artış olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sağ ve Ünal (2019) çalışmalarında öğrencilerin kültürel miras eğitimine ilişkin yapmış oldukları Safranbolu kültür gezisi etkinliğinden memnun kaldıkları ve keyif aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Kartal ve Şeyihoğlu (2020) çalışmalarında öğrencilerin müze gezisi esnasında heyecan ve mutlu hissetme duygularını yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yine Utku (2023) benzer çalışmasında öğrencilerin okul dışı öğrenmeye olumlu baktıklarını ifade etmiştir. Ayyıldız (2023) benzer çalışmasında okul dışı öğrenme ortamlarının dersi sevmelerine, yaparak ve yaşayarak kalıcı öğrenme gerçekleştirmelerinde katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

ÖNERİLER

Araştırma kapsamında bu alanda yapılacak olan araştırmalara yönelik;

1. Bir proje veya tez çalışması çerçevesinde benzer bir araştırma uzun bir zaman dilimine yayılarak öğrencilere önce yaratıcı drama aşamaları ile nasıl ders işleneceği konusunda eğitim verilebilir ve bu eğitim sonucunda farklı okul dışı öğrenme alanlarında benzer bir çalışma yapılabilir.
2. Farklı bir yöntem kullanılarak aynı kültürel miras ölçeği ile benzer bir çalışma yapılarak karşılaştırma yapılabilir.
3. Öğrencilerin görüşleri yaratıcı drama yöntemi ve müzede ders işlenmesi hakkındaki duygu ve düşüncelerini almaya yönelik gerçekleştirilmiştir. Farklı bir çalışma ile öğrencilerin müze kültürel miras bağlantısı hakkında görüşme yapılarak nitel kısım çeşitlendirilebilir.
4. Sosyal bilgiler öğretmenleri okul dışı öğrenme ortamlarını ve yaratıcı drama yöntemini kullanmaları konusunda bilgilendirilerek derslerinde kullanmaları sağlanabilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırmacıların çalışmaya katkı oranı eşittir.

Çatışma Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çatışma durumu bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2019). Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama. *Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 1(1), 23-43.
- Akyol, A. A. & Köksal, A. A. (2005). Arkeolojik alanda drama: Magnesia örneği. 7. *Drama Liderleri Buluşması ve Ulusal Drama Semineri: Dramada Arayışlar*, ss. 47-58. Ankara: Oluşum.
- Ayyıldız, İ. (2023). *Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında gerçekleştirilen tarihi mekân gezileriyle ilgili öğrenci görüşleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Barghi, R., Zakaria, Z., Hamzah, A., & Hashim, N. H. (2017). Heritage education in the primary school standard curriculum of Malaysia. *Teaching and Teacher Education*, 61, 124-131.
- Namlı, B. Z., Yılmaz, K. T. & Meral, E. (2022). Ortaokul öğrencileri için kültürel mirasa duyarlılık ölçeğinin geliştirilmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (3), 2369-2398.
- Başbuğ, S. & Aykaç, M. (2012). İlköğretim okullarında müze çalışmalarının yaratıcı drama yöntemiyle yapılandırılması. İ. San (Ed.), *Çocuk müzeleri ve yaratıcı drama* (s. 185-206). Naturel Yayınları.
- Başbuğ, S., & Adıgüzel, Ö. (2019). Müzedede yaratıcı drama etkinliklerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarılarına etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi* 14(1), 1-32.
- Bozok, B. (2018). *Görsel sanatlar ve arkeoloji iş birliği ile gerçekleştirilen kültürel miras eğitiminin öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Buldu, F. (2023). *Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kültürel miras ve sanal müzeler hakkındaki görüşlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Bütün, M. (2014). *Araştırma yaklaşımının seçimi*. Selçuk Beşir Demir (Ed.), *Araştırma Deseni* (s.3-23). Eğiten Kitap.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., Köklü, N. (2011). *Sosyal bilimler için istatistik* (7. Baskı). Pegem Akademi.
- Curtis, R., & Seymour, C. (2004). Louisiana heritage education program and heritage in the classroom: children's attitudes towards cultural heritage. *Journal of Social Studies Research*, 28(2), ss. 20-24.
- Çakır, İ. A. (2012). Yaratıcılık eğitimi bağlamında çocuk müzeleri. İ. San (Ed.), *Çocuk müzeleri ve yaratıcı drama* (s. 19-42). Naturel Yayınları.
- Çavdırılı, M. C., & Gök, A. Ö. (2020). Müzeler ve Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği: Köstem Zeytinyağı Müzesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 2020, 8 (3), 2241-2262.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çerkez, S. (2011). *Sosyal bilgiler dersinde müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Çetin, B. (2023). *Ortaöğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi ülkemiz kültürümü ve tarihim ünitesinin öğretiminde sanal müze kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi: Anadolu medeniyetleri müzesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Çulha, Ö. B. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal Bilgiler Eğitimi* (ss. 702-718). Pegem Akademi.

- Deveci, H. (2009). Sosyal bilgiler dersinde kültürden yararlanma: öğretmen adaylarının kültür portfolyolarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 1-19.
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 13(2), 425-442.
- Dinç, O. (2017). *7. sınıf öğrencilerine göre müze gezilerinde yaşanan sorunlar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Ekşi, E. H. (2022). *Sosyal bilgiler dersine yönelik müze eğitimi etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. GaziAntep Üniversitesi.
- Gürdoğan, B. Ö., & Çengelci, K. T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1827-1840.
- Güvenç, H. (2022). *Sosyal bilgiler 7. Sınıf Kültür ve miras öğrenme alanının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Hassan, S. (2017). *Müzelerde çocuklara yönelik sanat etkinlikleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi* (Çev. E. G. Kapçı, M. Ö. Evren). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Karaosmanoğlu, G. (2017). Yaratıcı Drama ile Müzede Öğrenme Deneyimi: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Örneği. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 12(2), 43-62.
- Kartal, A., & Şeyihoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında "müzeler". *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 128-146.
- Keskin, Y., & Öğretici, B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde "duyarlılık" değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması: Nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 143-181.
- Kocakaya, E., & Dönmez, Y. (2022). Z Kuşağının Kültürel Miras Algısı: Safranbolu Örneği. *Anasay* (21), 119-140.
- Külcü, T. Ö. (2015). Kültürel Miras Kavramının Eğitim Açısından Önemi. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 27-32.
- Lord, G. D. (2007). Museums, lifelong learning and civil society. In Lord, B. (Ed.), *The manuel of museum learning* (p.5-9). Alta Mira Press.
- MEB. (2024). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mercin, L. (2003). Kültür ve sanat değerlerinin yaşatılmasında müzelerin rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(6), 106-114.
- National Council for the Social Studies (2010). National curriculum standards for social studies: A framework for teaching, learning and assessment. *Silver Springs, MD: NCSS. Bulletin 111.*
- Nostra, E. (2004). *Heritage and education: A European Perspective*. Paper presented at the The Hague Forum.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitim ve gelişim müze psikolojisine giriş* (1. Baskı). Ankara: İmge Yayınevi.

- Önder, S. (2015). Kültür, çeşitlilik ve değerler. S. C. Keskin (Çev. Ed.), *Okul öncesi/İlkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 177-203). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Uçar, M. (2014). İlköğretim Düzeyinde Kültür Varlığı ve Koruma Konularındaki Eğitiminin Etkinliği ve Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitime Katkısının Değerlendirilmesi. *Megaron Journal*, 9(2), 85-102.
- Utku, M. (2023). *Sosyal bilgiler kültür ve miras öğrenme alanında okul dışı öğrenmenin çeşitli değişkenlere etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Paykoç, F. (2008, Mayıs). Müzede düşünerek dokunarak ve hissederek öğrenme. Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik Sempozyumu. Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Perçin, İ., Çoban, V., Demirtaş, E., & Perçin, C. (2023). Müze ile Eğitim Yoluyla Ortaokul Öğrencilerinde Kültürel Miras Bilinci Oluşturma. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6, 1173-1205.
- Sağ, Ç., & Ünal, F. (2019). İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitime Yönelik Etkinlik Temelli Bir Eylem Araştırması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 425-468
- Sağ, Ç. & Kaymakçı, S. (2024). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kültürel Miras Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 460-484.
- Sever, R. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimine Giriş. R. Sever (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss.1- 24). Pegem Yayıncılık.
- Sevigen, E., Acun, İ. & Üztemur, S. (2022). Sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel miras ve ders ile ilgili tutumlarına etkisi ve süreç hakkındaki görüşleri: Bir karma yöntem araştırması. *Journal of History School*, 58, 1718-1752.
- Tuncel, G., & Altuntaş, B. (2020). İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Kültürel Miras Algısı: Göstergebilimsel Bir Analiz. *International Journal of Field Education*, 6 (1), 123-140.
- Turner, T. N. (2004). *Essentials of elementary social studies* (3rd ed.). MA: Pearson.